

PARTICULARITĂȚI INTERPRETATIVE ALE ROMANȚEI PE LÂNGĂ PLOPII FĂRĂ SOȚ...: ABORDARE COMPARATĂ

INTERPRETATIVE PARTICULARITIES OF THE ROMANCE PE LÂNGĂ PLOPII FĂRĂ SOȚ...: COMPARATIVE APPROACH

DIANA VĂLUȚĂ-CIOINAC⁴³,
doctorandă, lector universitar,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

CZU: 784.3:781.68

Ne propunem în acest articol să punctăm câteva direcții importante în dezvăluirea particularităților structurale și de execuție ale romanței populare urbane românești în baza analizei comparate a diferitor versiuni interpretative ale lucrării Pe lângă plopii fără soț... – Maria Bieșu, Mihai Munteanu, Gheorghe Sărac, Traian Uilecan, Maria Răducanu, Alexandru Arșinel. În acest sens, vom efectua analiza prin prisma conținutului muzical-poetic, scoaterii în evidență a elementelor definitorii, atât interpretative cât și de conținut, precum și prin dezvăluirea relației dintre partida vocală și acompaniamentul orchestral.

Cuvinte-cheie: romanță, lirica urbană, conținut muzical-poetic, interpretare, acompaniament instrumental, strofă, refren, catren

In this article, we aim to point out some important directions in revealing the structural and execution particularities of the Romanian urban popular romance, based on the comparative analysis of different interpreted versions of the romance “Pe lângă plopii fără soț...” (see English translation of the entire romance) performed by the artists Maria Bieșu, Mihai Munteanu, Gheorghe Sărac, Traian Uilecan, Maria Răducanu, Alexandru Arșinel. Therefore, we will make an analysis in terms of the musical-poetical content, highlighting the defining elements both of the interpretation and content, as well as revealing the relationship between the vocal part and the orchestral accompaniment.

Key-words: romance, urban lyrics, musical-poetical content, musical performance, orchestral accompaniment, verse, chorus, quatrain.

⁴³ E-mail: diana.valuta@amtap.md

Introducere

Pe lângă plopii fără soț... este o romanță scrisă în secolul XIX de Guilelm Șorban pe versurile lui Mihai Eminescu și publicată pentru prima dată în revista *Familia* pe 28 august 1883, apărută ulterior în volumul *Poesii* (1884). Conținutul poetic evocă marea iubire a poetului, plopii fiind considerați ca un reper în drumul către iubită. Treptat, romanța *Pe lângă plopii fără soț...* și-a modificat statutul din creație de autor în creație de circulație folclorică și, până în prezent, se bucură de popularitate printre cântăreții de diferită formație. Interpreții de la noi – Maria Bieșu, Mihai Munteanu, dar și cei de peste Prut – Gheorghe Sărac, Traian Uilecan, actorul Alexandru Arșinel, cântăreața de jazz Maria Răducanu, precum și cunoscutul interpret de romanțe, tangouri, valsuri din perioada interbelică Dorel Livianu, redau în mod individual trăirile și sentimentele creației.

Tonalitatea originală a romanței este *e-moll*, o tonalitate comodă, atât pentru voci de femei (soprano) cât și pentru voci de bărbați (tenor, bariton, bass). De regulă, în culegerile de romanțe mondene nu este scris acompaniamentul (partida pianului sau a altui instrument/instrumente), deseori, pentru a nu distorsiona ideea autorului, se indică armonia deasupra notelor [1 p. 170]. Acest fapt facilitează interpretarea și realizarea ulterioară a diferitor aranjamente și orchestrații. Romanța *Pe lângă plopii fără soț...* se cântă într-un tempo de *vals lent*. Din punct de vedere al interpretării, forma arhitectonică este următoarea: primul catren îndeplinește funcția de strofă (cuplet), iar al doilea – de refren. Melodia refrenului, deseori, stă la baza ritornei instrumentale. Textul poetic original conține 11 strofe, interpreții, însă, dar și cântărețul popular anonim, selectează anumite strofe pentru compoziția muzicală, fapt care demonstrează circulația folclorică a acestei creații (anexa 1).

Versiunea interpretativă academică a romanței *Pe lângă plopii fără soț...*

Maria Bieșu (1935-2012)⁴⁴ – primadona operei naționale, a fost atașată mult și de genul de romanță. Fiind un șir de ediții Președinte de Onoare al Festivalului-concurs de Creație și Interpretare a Romanței *Crizantema de Argint*, ea a susținut și recitaluri în cadrul acestui festival. Nu a lipsit nici din recitalurile Festivalului de Creație și Interpretare a Romanței *Crizantema de Aur* de la Târgoviște, România.

Tonalitatea în care Maria Bieșu a interpretat *Pe lângă plopii fără soț...* este *g-moll* [2]. Romanța a fost înregistrată cu Orchestra Simfonică a Radiodifuziunii Naționale și se păstrează în

⁴⁴ Au fost indicați anii de viață pentru interpreții care nu mai sunt astăzi printre noi.

fondul de aur al acesteia. Aranjamentul orchestral academic se îmbină perfect cu maniera academică de interpretare a Mariei Bieșu. Linia melodică din versiunea Mariei Bieșu urmează textul original, cu excepția unor sunete *fermata* în partea de final a romanței și anume – la repetarea refrenului: *O oră să fi fost amici,/ Să ne iubim cu dor, S-ascult de glasul gurii mici /O oră, și să mor*. Maria Bieșu interpretează două strofe cu refren, respectiv, patru catrene, aceasta fiind o variantă arhitectonică des întâlnită anume în circulație folclorică. Refrenul strofei a doua este cântat de două ori, repetarea având rol de codă. Ritornela, în acest caz, este o construcție muzicală, creată de orchestrator, o melodie interpretată solo la flaut și apoi la viori, un moment muzical ce se încadrează perfect în structura de ansamblu al formei și stilul de execuție a romanței.

Mihai Munteanu, profesor universitar și cântăreț de operă, a fost mai mulți ani la rând Președintele Juriului Festivalului-concurs de Creație și Interpretare a Romanței *Crizantema de Argint*. Romanța populară este pentru el o specie mult îndrăgită, de aceea, este invitat permanent să interpreteze romanțe mondene în diferite spectacole. Mihai Munteanu cântă romanța *Pe lângă plopii fără soț...* în aceeași tonalitate ca și Maria Bieșu, chiar și cu același aranjament orchestral și, desigur, în același stil de interpretare academică [3].

O abordare interpretativă academică similară a romanței *Pe lângă plopii fără soț...* o constatăm și la tenorul Operei Române din Iași, Traian Uilecan (1922-1993) [4]. Tonalitatea pe care o alege este *f-moll*. În acest caz, acompaniamentul muzical se constituie din pian și două viori. În introducere sună viorile solo, susținute de pian pe melodia refrenului. Aceeași melodie stă la baza ritornei. Linia melodică, dar și armonia, se deosebesc în unele momente de originalul Șorban-Eminescu și anume: sunetul, înainte de refren, este treapta a V-a, pe când în original e treapta I-a.

Textul poetic inserează catrenele 1-6, 10, 11, pe care le îmbină corespunzător strofă-refren. În pofida manierei vocale de execuție academică, pe parcursul interpretării în textul poetic se produc unele modificări/substituiri în cuvintele din versurile lui M. Eminescu, cum ar fi: în loc de *La geamul tău ce strălucea*, sună: *La geamul tău ce străluceau* sau *O lume toată-nțelegea/ O lume-ntreagă -nțelegea*; *O oră, și să mor/ O oară, și să mor*. Acest fapt este un indiciu al circulației orale, folclorică a romanței *Pe lângă plopii fără soț...*

Maniera populară de interpretare a romanței mondene *Pe lângă plopii fără soț...*

Interpretul de romanțe Gheorghe Sărac a înregistrat mai multe albume cu romanțe, pe care le-a lansat la cele mai prestigioase festivaluri de romanțe: *Crizantema de Aur* de la

Târgoviște, România, și *Crizantema de Argint* din Chișinău, unde a susținut și nenumărate recitaluri. Tonalitatea în care a înregistrat romanța *Pe lângă plopii fără soț...* este *d-moll* [5]. Spre deosebire de Maria Bieșu și Mihai Munteanu, Gheorghe Sărac a ales să execute toate strofele pe care le-a scris Mihai Eminescu.

Orchestra ce acompaniază este compusă din: vioară, pian, violoncel, acordeon, clarinet, în unele strofe melodia este dublată de vioara solo. Acompaniamentul urmează liber linia melodică, nu reflectă o orchestrație făcută anticipat pentru interpretarea romanței. Cel mai probabil această mini-orchestra este formată din lăutari care reprezintă profesionalismul de tradiție orală. Gheorghe Sărac a înregistrat multe romanțe, neuzite, din folclor, acum ele se păstrează în arhivele și fondurile de aur.

O abordare inedită a romanței *Pe lângă plopii fără soț...* o găsim în înregistrările mai vechi (1984) în interpretarea marelui cântăreț de romanțe Dorel Livianu (1907-1997), acompaniat fiind doar de pian [6]. Tonalitatea romanței este la fel *d-moll*. Textul poetic este același care a fost ales de Maria Bieșu și Mihai Munteanu. În execuția lui Dorel Livianu predomină mai mult parlată decât vocalitatea, procedeu ce se utilizează des în interpretarea romanței. Între strofe vine ritornela, care, însă, nu este melodia refrenului, ci melodia strofei. Accentele și frazarea sunt abordate diferit, comparativ cu ceea ce ne-am obișnuit să audiem. Observăm și în linia melodică unele modificări (anexa 2).

Versiunea pop-jazz de interpretare a romanței mondene urbane *Pe lângă plopii fără soț...*

O abordare deosebită a acestei romanțe o găsim la talentatul actor român Alexandru Arșinel, care interpretează romanța *Pe lângă plopii fără soț...* în stil Jazz Latin/Jazz Bossa Nova, în orchestrația lui Dan Dimitriu [7]. Acompaniază grupul-vocal *Coralis* și orchestra condusă de Dan Dimitriu. Simbioza romanței și jazzului este o încercare îndrăznească, dar reușită, oferindu-i romanței o notă particulară de duioșie, sensibilitate, expresivitate. Imaginile redată în acest mod impresionează ascultătorul. Ambele stiluri de execuție permit împletirea armonioasă a bucuriei și tristeții, patimii și amarului suferințelor, redarea profundă a conținutului poetic. Alexandru Arșinel interpretează creația în tonalitatea *b-moll*. Textul pe care îl abordează este diferit de variantele pe care le-am analizat mai sus, respectiv, strofa 1 (catrenul 1), refrenul (catrenul al 2-lea) se interpretează de două ori, catrenul 3 la fel ca refrenul – de două ori.

Imediat după ritornela ce sună pe intonații melodice specifice improvizației în stil jazz, pe care autorul aranjamentului orchestral le propune, apare refrenul muzical pe catrenul 3, fără ca să

se interpreteze strofa a doua melodică. Maria Bieșu, Mihai Munteanu și Gheorghe Sărac execută romanța *Pe lângă plopii fără soț...* în forma scrisă de compozitorul Guilelm Șorman, iar Alexandru Arșinel propune o variantă în stil jazz. Cu acest al treilea catren, cântat de două ori pe melodia refrenului, se încheie creația. Ultimul vers – *O zi mi-era de-ajuns* – în codă îl cântă de trei ori.

Interpreta de jazz Maria Răducanu execută romanța *Pe lângă plopii fără soț...*[8] cu acompaniament de formule melodico-armonice la chitară. Acest tip de acompaniament are deja o tradiție în mediul urban încă de pe vremea lui Anton Pann (mijlocul sec. XIX), atunci când predecesorul romanței – cântecul de lume, era susținut de chitară sau lăută. Și maniera interpretativă, la fel, se apropie de tradiția mondenă urbană de execuție a romanței cu o sensibilitate și un sentimentalism deosebit. Tonalitatea este originală – *e moll*. În această versiune interpretativă introducerea muzicală lipsește, solista începe să cânte prima strofă. Ritornellele între strofe lipsesc, probabil, din cauza acompaniamentului muzical susținut doar de chitară. Modul de interpretare a piesei este și el unul simplu, fără exagerări și pauze lungi. Nici repetările nu sunt diferențiate una de alta. Începând cu strofa a treia, interpreta încearcă să accelereze puțin tempoul. Textul pe care îl cântă include: strofele 1-3 cu refren (respectiv, catrenele 1-6). Este varianta de text cea mai des întâlnită. Fiecare refren este cântat de două ori, iar refrenul strofei a treia – de trei ori, cea de-a treia oară îndeplinind rolul de codă și fiind interpretat în semi-șoaptă, cu un efect sonor produs cu ajutorul masteringului.

Concluzii

Așadar, una din cele mai populare romanțe mondene urbane *Pe lângă plopii fără soț...*, autori Guilelm Șorban și Mihai Eminescu, este în prezent interpretată de cântăreți, care reprezintă diferite domenii de activitate artistică și stiluri. Aparent simplă ca melodie, această romanță oferă posibilități largi pentru crearea multiplelor versiuni interpretative, atât din punct de vedere muzical cât și a textului poetic. Principiul circulației orale, folclorice și-a pus amprenta asupra procesului de reinterpretare și revalorificare creativă a romanței *Pe lângă plopii fără soț...* Totodată, observăm preferința pentru anumite fragmente poetice și anumite secvențe melodice, care ar constitui pilonii de bază, de nezdruncinat ai lucrării. Toate acestea indică spre caracteristicile procesului de folclorizare a creațiilor literate, în cazul nostru – a romanței.

Referințe bibliografice

1. CIAICOVSCHI-MEREȘANU, G. *Romanțe și cântece de lume*. Chișinău: Hyperion, 1990.
2. Maria Bieșu. Pe lângă plopii fără soț [online]. In: *YouTude*. 16 mai 2012 [accesat 12 aug. 2021]. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=-JV61yNw9Lw>.
3. Mihail Muntean. Pe lângă plopii fără soț [online]. In: *YouTude*. 16 mai 2012 [accesat 12 aug. 2021]. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=35geF9n9IGI>.
4. Traian Uilecan. Pe lângă plopii fără soț [online]. In: *YouTude*. 26 ian. 2017 [accesat 12 aug. 2021]. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=A4VBH1suzbY>.
5. Gheorghe Sărac. Pe lângă plopii fără soț [online]. In: *YouTude* [accesat 12 aug. 2021]. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=Dr9EDUZok1c>.
6. Dorel Livianu. Pe lângă plopii fără soț [online]. In: *YouTude*. 17 sept. 2008 [accesat 12 aug. 2021]. Disponibil: https://www.youtube.com/watch?v=uO2_jAmIffQ.
7. Alexandru Arșinel. Pe lângă plopii fără soț [online]. In: *YouTude*. 4 iul. 2016 [accesat 12 aug. 2021]. Disponibil: https://www.youtube.com/watch?v=Y7yK8YTbUpo&list=RDY7yK8YTbUpo&start_radio=1&t=31.
8. Maria Răducanu. Pe lângă plopii fără soț [online]. In: *YouTude*. 26 apr. 2010 [accesat 12 aug. 2021]. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=U6CVjclc5FA>.

Anexa 1:

Pe lângă plopii fără soț A-de-sea am-tre-cut, Mă
cu-noș-teau ve-ci-nii toți, Tu nu m-ai cu-nos-cut. La gea-mul
tău ce stră-lu-cea Pri-vii a-tât de des, O lu-me
toa-tă-n-țe-le-gea, Tu nu m-ai în-țe-les. De mor.

1. *Pe lângă plopii fără soț
Adesea am trecut;
Mă cunoșteau vecinii toți –
Tu nu m-ai cunoscut.*

2. *La geamul tău ce strălucea
Privii atât de des;
O lume toată-nțelea
Tu nu m-ai înțeles*

3. *De câte ori am așteptat
O șoaptă de răspuns!
O zi din viață să-mi fi dat,
O zi mi-era de-ajuns;*

4. *O oră să fi fost amici,
Să ne iubim cu dor,
S-ascult de glasul gurii mici
O oră, și să mor.*

5. *Dându-mi din ochiul tău senin
O rază dinadins,
În calea timpilor ce vin
O stea s-ar fi aprins.*

6. *Ai fi trăit în veci de veci
Și rânduri de vieți,
Cu ale tale brațe reci
Înmărmureai măreț.*

7. *Un chip de-a pururi adorat
Cum nu mai au perechi
Acele zâne ce străbat
Din timpurile vechi.*

8. *Căci te iubeam cu ochi păgâni
Și plini de suferinți,
Ce mi-i lăsară din bătrâni
Părinții din părinți.*

9. *Azi nici măcar îmi pare rău
Că trec cu mult mai rar,
Că cu tristețe capul tău
Se-ntoarce în zadar,*

10. *Căci azi le semeni tuturor
La umblet și la port
Și te privesc nepăsător
C-un rece ochi de mort.*

11. *Tu trebuia să te cuprinzi
De acel farmec sfânt,
Și noaptea candelă s-aprinzi
Iubirii pe pământ.*

Anexa 2:

Pe lân - gă plo - pii fă - ră soț A - de - sea am - tre - cut, Mă
10 cu - noș - teau ve - ci - nii toți, Tu nu m - ai cu - nos - cut. La gea - mul
19 tău ce stră - lu - cea Pri - vi - i a - tât de des, O lu - me
27 toa - tă - n - țe - le - gea, Tu nu m - ai în - țe - les. De mor.

Chords: d, E, A, g, g/C, C9, F, A, Cis-, 1. d, 2. d

⁴⁵ E-mail: vityuk150582@mail.ru